

แนวคิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วยการจัดการทุนวัฒนธรรมเขตพื้นที่เมืองตาก จังหวัดตาก

Cultural Management Approach to Tourism Industry System Development

Concept : A Case Study of Tak City

ทรงสุข บุญทาวงค์ และ นิธิมา นูหลง

Songsuk Boonthawong and Nitima NooLong

บทคัดย่อ

บทความนี้ริเริ่มขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมด้านระบบอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและทุนวัฒนธรรมในมิติจิตวิญญาณของพื้นที่ (Spirit of Place) อันเป็นแนวคิดหลัก (Main Concepts) ในการวิเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเมืองตากผ่านมุมมองชุดข้อมูลด้านวัฒนธรรม (Lens of Culture)

การศึกษาของบทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เขตพื้นที่เมืองตาก จังหวัดตาก โดยได้ทำการรวบรวมข้อมูล (Data Collection) ทั้งจากเอกสาร (Documentary) และการลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์ (Survey and Observe) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ลักษณะวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ด้วยการให้ความสำคัญ (Focus) กับ “จิตวิญญาณของพื้นที่ (Spirit of Place)” ในเขตพื้นที่เมืองตากที่สามารถนำมาใช้เป็น “ทุน” สำหรับพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวหรือการสร้างเนื้อหาทางการท่องเที่ยว (Tourism Content) เพื่อใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมบนฐานคิดของระบบท่องเที่ยว (Tourism System, Leiper, 1990)

ดังนั้นการศึกษาในบทความครั้งนี้จึงมุ่งไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) อันประกอบด้วยประเด็นทุนวัฒนธรรมเมืองตาก, เมืองตากกับการท่องเที่ยวและแนวคิดการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วยการจัดการทุนวัฒนธรรม อันจะเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเมืองตาก จังหวัดตาก

คำสำคัญ : ทุนวัฒนธรรม, จิตวิญญาณของพื้นที่, การจัดการ, ระบบอุตสาหกรรมท่องเที่ยว, จังหวัดตาก

Abstracts

This article was written based on a review of the literature on tourism industrial system management and cultural capital (focus on spirit of place). These are the main concepts in analyzing the development of tourism industry in Tak through the “Lens of Cultures” perspective.

The main aim of this study is to create a process for the development of the tourism industry for Muang Tak, Tak Province, by collecting data both from the documentary and field observations (Survey and Observe). Then analysis; both tangible and intangible cultural characteristics were analyzed, focusing on the “Spirit of Place” in Muang Tak, leading to “Tourism Industry Development Fund or Tourism Content Creation to Promote Tourism Based on Conceptual Tourism Systems (Leiper, 1990).

Therefore, the study in this article aims to use Content Analysis, which consists of issues of cultural capital of Muang Tak with tourism and approach to cultural capital management for tourism. This is another concept to propose as a further guideline for the development of the tourism industry in Muang Tak, Tak Province.

Key words : Culture Capital, Spirit of Place, Management, Tourism industry System, Tak Province.

บทนำ

“ธรรมชาติน่าอยู่ ภูมิพลเขื่อนใหญ่ พระเจ้าตากเกรียงไกร เมืองไม้และป่างาม” จากคำขวัญจังหวัดข้างต้น เป็นเสมือนการบอกเล่าทรัพยากรของจังหวัดที่สามารถเป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวได้และยังจะเห็นว่าเป็นการเน้นแหล่งธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำและป่าไม้ รวมถึงบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ของชาติ คำขวัญดังกล่าวเป็นการสร้างข้อมูลในภาพลักษณ์ของจังหวัดให้สังคมภายนอกได้รู้จักตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา ขณะที่ปัจจุบันสภาพบริบทสิ่งแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยเฉพาะการพัฒนาสมัยใหม่และนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยว 12 เมืองต้องห้ามพลาด ตามโครงการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ส่งผลให้จังหวัดตากได้รับการประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือนอย่างต่อเนื่อง

จากสถิติการเดินทางของชาวไทยช่วงเดือนมกราคม-เมษายน 2563 (กองเศรษฐกิจท่องเที่ยวและกีฬา) พบว่าจังหวัดตาก เป็นเมืองรองยอดนิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งส่วนใหญ่ในจำนวนนักท่องเที่ยว 2,100 คน การศึกษาแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วยการจัดการทุนวัฒนธรรมเขตพื้นที่เมืองตาก จังหวัดตาก จึงจำเป็นต้องศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เขตพื้นที่เมืองตาก จังหวัดตาก

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจพิเศษตากจำนวน 400 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

บทความนี้เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพบนฐานการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเชิงนามธรรมของพื้นที่, การใช้แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งจากตำรา, เอกสารวิชาการออนไลน์ (E-Proceeding), การสำรวจพื้นที่ (Survey), การสังเกต (Observation) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นเครื่องมือการวิเคราะห์ จากนั้นจึงอภิปรายในประเด็นทุนวัฒนธรรมและระบบท่องเที่ยว แล้วจึงทำการสรุปผลในรูปแบบ “แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วยการจัดการทุนวัฒนธรรม เขตพื้นที่เมืองตาก จังหวัดตาก”

ผลการวิจัย

แนวคิดการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วยการจัดการทุนวัฒนธรรม เขตพื้นที่เมืองตาก จังหวัดตาก เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาทุนวัฒนธรรมในมิติจิตวิญญาณของพื้นที่เมืองตาก จังหวัดตาก 2. เพื่อศึกษาคำแห่งเมืองตากในระบบของการท่องเที่ยว 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วยการจัดการทุนวัฒนธรรม เขตพื้นที่เมืองตาก จังหวัดตาก โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เป็นเครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้ ผลการศึกษาทำให้ทราบว่าทุนวัฒนธรรมในมิติจิตวิญญาณของพื้นที่เมืองตาก จังหวัดตาก ประกอบขึ้นจากการตีความหมายในวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ โดยมีชุมชนหรือคนท้องถิ่นเป็นผู้ขับเคลื่อนจิตวิญญาณของเมือง (Spirit of Place) ผ่านการแสดงออกซึ่งความเชื่อ, ความศรัทธา, วิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันในรูปแบบของวิถีชีวิต รวมถึงลักษณะทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เมืองตาก ซึ่งความเป็นชุมชนข้างต้นสามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ชุมชนประวัติศาสตร์, ชุมชนอยู่อาศัย (เดิม) และชุมชนย่านเศรษฐกิจเมือง โดยมีวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นและลักษณะทางกายภาพของเมืองที่สามารถให้ความรู้สึกนึกคิด (Sense of Place) หรือการรับรู้ภาพจำของพื้นที่เมืองตาก และเมื่อนำมาวิเคราะห์ในระบบท่องเที่ยวยังสามารถอธิบายได้ว่า จิตวิญญาณของเมือง (Spirit of Place) มีศักยภาพในการเป็นสินค้าสำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในฐานะการเป็น “แรงดึงดูด” ที่สามารถให้ประสบการณ์ที่แตกต่างแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้ ขณะที่องค์ประกอบทางธุรกิจตามระบบท่องเที่ยว (Tourism System) ส่วนใหญ่แล้วเป็นประเภทธุรกิจของเมืองระหว่างทางหรือเมืองผ่าน (Transit Rouge Region)

เมื่อนำชุดข้อมูลทุนวัฒนธรรมในมิติจิตวิญญาณของพื้นที่ (Spirit of Place) มาบูรณาการกับแนวคิด ระบบการท่องเที่ยว (Tourism System) ยังสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณของพื้นที่ (Spirit of Place) กับงานพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสำหรับการเป็นเครื่องมือในงานพัฒนาของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในแบบประยุกต์อื่นประกอบด้วย จิตวิญญาณของพื้นที่กับการตลาดการท่องเที่ยว, จิตวิญญาณของพื้นที่กับกระบวนการอนุรักษ์หรือพัฒนาพื้นที่, จิตวิญญาณของพื้นที่กับการออกแบบกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยว, จิตวิญญาณของพื้นที่กับแนวทางการสร้างสิ่งแวดล้อมขององค์กรธุรกิจบริการ และอื่น ๆ